

Retningslinjer for hestehold i Salten

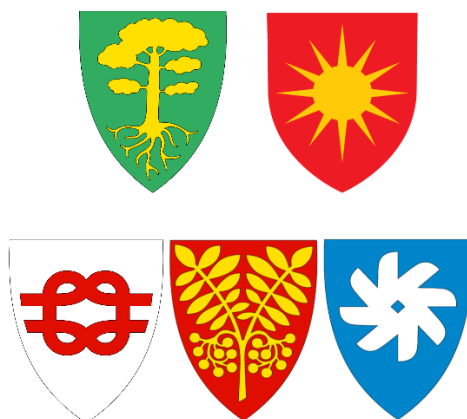

Foto: Knut Valberg

Hvorfor retningslinjer for hestehold?

Flere og flere får seg hest og kommunene i Salten opplever i større grad at det kommer spørsmål og henvendelser vedrørende hestehold. Uten retningslinjer for ansvarlig utvikling og bruk av hest, så er det sannsynlig at konflikter om infrastruktur, areal og miljø vil oppstå. Gjennom felles retningslinjer for hestehold i Salten, ønsker vi å forebygge dette, slik at interessene til heste- og stalleierne, jordvern, beredskap, trafikksikkerhet, dyrevelferd og forurensing blir ivaretatt. Økt hesteaktivitet kan bidra positivt på flere måter, men det kan også skape en del nye utfordringer med hensyn til blant annet gjødselhåndtering, omdisponering av dyrka mark, ridestier og trafikksikkerhet.

På nasjonalt nivå er det en generell økning i antall hester. Som nevnt registrerer kommunene i Salten en økt oppslutning rundt hestehold og følgelig henvendelser om etablering av anlegg som ridebaner, paddocker og bygging/utvidelse av stall.

Målet med disse retningslinjene er å legge til rette for hestehold i kommunene på en slik måte at både de som har hest som hobby, og det som betegnes som næring, har klare føringer for hvordan aktiviteten reguleres og at konflikter kan forebygges.

Den administrative ledelsen i Fauske kommune har tatt initiativ til å utarbeide retningslinjer for bruk og hold av hest i kommunen. Landbruksavdelingen har høsten 2023 fått oppdraget, og tok videre kontakt med flere kommuner i området for å søke samarbeid og lage felles retningslinjer for hestehold for kommunene i Salten. I tillegg til Fauske er Sørfold, Saltdal, Beiarn og Bodø involvert i arbeidet med disse retningslinjene.

Utvikling

I 2022 var det registrert 100 000 hester i Norge ¹. En regner med at ca. 72 % av hestene benyttes som hobby og rekreasjon. Den største endringen som norsk hestehold har gjennomgått de siste 50 årene, er overgangen fra å være et arbeidsdyr til å bli et dyr knyttet til folks fritid. I alle kommunene ser vi en generell økende interesse for hestehold, enten som tilleggsnæring til eksisterende jordbruksdrift, eller på hobbybasis. Dette gjenspeiler seg i søknader om omdisponering av jord til for eksempel paddocker, ridebaner og ridehaller.

Aktiviteter med hest har stor verdi for barn, ungdommer og voksne. Det er kjent at hesten har en stor psykososial verdi, og kan også bidra som en pedagogisk ressurs, i ulike former for terapi og i habilitering. Bruk av hest og gårdsbruket som læringsarena er også et konsept som synes å bli mer populært.

Med bakgrunn i klimaforandringer og geopolitisk uro, er det økt nasjonalt fokus på matsikkerhet og beredskap. I dette ligger en forventning om å redusere omdisponering av dyrka jord til andre formål enn matproduksjon. Kommunenes retningslinjer for hestehold tar hensyn til jordvernet og er retningsgivende i hvor det er akseptabelt å benytte dyrka mark til hesteformål, og hvor det ikke er ønskelig, med påfølgende restriksjoner. Anbefalingene og restriksjonene er forankret i jordlovens § 9.

1

Anskaffelse av hest

Informasjon og veiledning

Når en anskaffer seg hest er det en rekke lover og regler en må forholde seg til, i tillegg har kommunene i Salten lokale retningslinjer for hestehold.

Dette bør du tenke på når du skaffer deg hest:

- [Registrering hos Mattilsynet](#)
- Undersøke om det er ledig stallplass i området, hvis du ikke har tilgang til egen stall.
- Sette seg inn i krav til dyrevelferd; størrelse på stallplasser, uteareal.
- Tenk på at hesten er et flokkdyr og at hesten bør ha selskap - enten skaffer man to hester eller oppstalle hesten i en felles stall
- Gjødsehandtering; krav til spredeareal og håndtering av hestegjødsel
- Om hesteholdet skal være på hobbybasis eller som ledd i næring - forholdet til kommuneplanens arealdel
- Turmuligheter for hesten - Hesten skal ut og ha mosjon daglig i luftegård eller på tur/trening

Vi vil videre vise til den nasjonale veilederen for hestehold - "[Hesten som ressurs](#)" og [Mattilsynets hjemmesider](#) for mer info om hest og hestehold.

Figur 1: Hester på Nystad. (Foto: Knut Valberg)

Arealbruk

Forholdet til plan- og bygningsloven:

Kommuneplanens arealdel legger grunnlaget for nåværende og framtidig bruk av areal i kommunene. Stall eller hestesenter er ofte etablert eller ønskes etablert i områder som er avsatt til arealformålet landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR) i kommuneplanens arealdel. I LNFR-områder er det bare tillatt å oppføre bygninger eller iverksette tiltak som er nødvendige for drift av næringsmessig landbruk. Det vil si jordbruk, skogbruk eller reindrift, og også gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag. Det er noen kriterier som må være oppfylt for at tiltaket skal inngå i LNFR-formålet, og i tillegg er det kriterier som skal vektlegges i vurderingen. Den nasjonale veilederen "[Gården som ressurs](#)" angir at "*Anlegg for oppstalling av hest, mindre ridehall og rideanlegg inkl. utleie/utlån, hvis anlegget er tilpasset brukets størrelse og drift*"² inngår i LNFR-begrepet. Hva som ansees som et "mindre anlegg" må i et hvert tilfelle vurderes konkret. Det er også kommunen som vurderer om et tiltak er i tråd med LNFR-formålet eller om det kreves dispensasjon eller reguleringsplan.

Når det kommer til tiltak i seg selv, må en også være klar over at større terrenginngrep kan være søknadspliktig etter plan- og bygningsloven. Dette kan være særlig aktuelt ved etablering av ridebaner o.l.

Ved etablering av større hesteanlegg vil vanligvis riktig arealformål i kommuneplanens arealdel være idrettsanlegg, men noen anlegg kan også inneholde næringsaktivitet, friluftslivssaktivitet o.a. som tilsier at andre arealformål brukes, eventuelt i kombinasjon. Slike større anlegg vil kreve reguleringsplan.

En må også være klar over det generelle forbudet mot tiltak i 100-meterssonen til sjø og vassdrag jf. [plan- og bygningslovens § 1-8](#).

Forholdet til jordloven:

Jordlovens bestemmelse legger opp til et sterkt jordvern og etablering av anlegg/paddock/ridebaner i forbindelse med hestehold som vil beslaglegge jordbruksarealer, ansees som omdisponering. Det må altså finnes særlige grunner som taler for at jordbruksinteressene skal vike. Der en ønsker å etablere anlegg i forbindelse med hestehold, vil første prioritet være å finne alternative plasseringer som ikke legger beslag på fulldyrka eller dyrkbar jord ([jordlovens § 9](#)). Ulovlig oppførte anlegg vil bli fulgt opp i henhold til jordloven og [plan- og bygningsloven § 32-3](#).

Full dyrka og dyrkbar jord skal ikke benyttes slik at bruken kommer i strid med jordlovens bestemmelser.

Hestegjødsel, håndtering og krav til spredeareal

Hestegjødsel som ressurs og håndtering:

Hestegjødsel er en potensiell stor og verdifull ressurs for landbruket, som absolutt bør nyttes som plantenæring og jordforbedring.

Husdyrgjødsel inneholder viktige næringsstoffer plantene trenger, og har en økonomisk verdi ved at den kan erstatte og supplere kunstgjødsel. Vi regner at hver hest produserer en gjødselmengde per år på 8 tonn, avhengig av rase og foring. Næringsinnholdet i gjødsla vil variere med mengden strø. Hestegjødsel egner seg godt i kompost sammen med grønnsaksavfall, og muligheten for at dette kan bli en måte å utnytte hestegjødsla på, er tilstede.

En hest produserer i gjennomsnitt 8 tonn gjødsel hvert år – dette utgjør ca. 22. kilo per dag

Næringsstoffer fra husdyrgjødsel kan forurense både luft og vann ved lekkasje fra lager, utvasking, avrenning fra jordbruksarealer og fordamping. Forurensning til luft skjer ved utslipp av klimagassene metan og lystgass. Det dannes ammoniakk når husdyrgjødsel brytes ned med for liten tilførsel av oksygen. Fosfor og nitrogen som ender opp i vassdrag kan føre til algeoppblomstring, oksygenmangel, fiskedød og i verste fall bakterievekst som er farlig for mennesker og dyr.

Figur 2: Eksempel på ulovlig lagring/håndtering av hestegjødsel. (Foto: Renée Fossum)

Lagring av hestegjødsel:

Det stilles en rekke krav til lagring av gjødsel fra husdyr og slike lagre skal ha tilstrekkelig kapasitet slik at gjødsla kan lagres fram til spredning. Det vil si kapasitet til lagring av minimum 8 måneders produksjon. Lager for husdyrgjødsel er ikke et deponi. Utendørs drift på talle og utegårder må innrettes slik at gjødsel kan fjernes regelmessig, og minst en gang i året. Fôringplasser, hvileplasser og eventuelle trafikkarealer mellom disse skal ha godt drenerte masser som bidrar til et godt miljø for dyra. Et godt underlag som drenerer bra kan for eksempel bestå av sagspon, bark, halm, sand eller singel. Væskeoverskudd skal samles opp og lagres dersom det kan medføre fare for forurensning. På samme måte som for all annen gjødsel er det et krav at hestegjødsel blir lagret og brukt på en slik måte at det ikke fører til forurensning eller fare for smitte. Dersom slik lagring og bruk av gjødsla ikke er mulig, skal den leveres til godkjent deponi/miljøtorg (IRIS).

Gjødselen skal lagres slik at avrenning fra gjødselhaugen ikke tilfører forurensning til vassdrag eller miljøet rundt. Hva som ansees som forsvarlig avstand til vassdrag, vil være avhengig av stedlige forhold

som marktype og helning, da slike forhold påvirker risikoen for avrenning. I tillegg blir gjødsellageret vanskelig å kompostere, fjerne og utnytte. Lagring av nedbrytbart avfall som ikke blir gjenvunnet (kompostert og brukt som gjødsel, jordforbedring eller bioenergi) blir regnet som deponi, noe som er ulovlig.

Eksempel på god lagring av hestegjødsel kan være i form av et overbygg med plast/presenning slik at gjødsla har god tilgang på oksygen. Slik unngår man i stor grad avrenning av næringsstoffer, samtidig som gjødsla komposteres raskere. For flere eksempler på lagring og bruk av hestegjødsel, se [Grenland landbrukskontor sin veileder](#).

Spredareal:

- I henhold til gjødselvarerforskriften ³ er det et spredarealkrav pr hest på 2 dekar, dette kan enten være eng eller åker.
- Spredarealet må være fulldyrka eller overflatedyrka. Kommunen kan også godkjenne innmarksbeite som spredareal. Man må enten ha spredareal selv, eller gjøre avtale med andre som har ledig spredareal.
- Det må foreligge skriftlig avtale av minst 5 års varighet ved spredning på leid areal, landbrukseiendommer i nærheten og ved salg av husdyrgjødsel.
- Det er ikke tillatt å spre gjødsel i utmark eller lagres i deponi i mer enn 3 år. Spredning av husdyrgjødsel er kun tillatt i perioden mellom 15. februar - 1. november og skal ikke spres på frossen og- eller snødekt mark.
- Spredning på eng og annen grøde bør gjøres så tidlig i vekstsesongen at det er mulighet for betydelig gjenvekst som høstes eller beites, og skal gjøres senest innen 1. september hvis det ikke pløyes ned.

Ved utleie av stallplasser er det grunneier/utleiers ansvar å ha en forskriftsmessig håndtering av gjødselen.

Vi viser videre til [Forskrift om gjødselvarer av organisk opphav](#).

Ferdse med hest

Privat vei og utmark

[Friluftsløven](#) har et forbudt mot å ferdes med hest på innmark, og forbudet gjelder året rundt. Private veier og gårdsveier som går gjennom innmark regnes ofte som en del av innmarka, men dette må vurderes konkret. Ridning på veier som fører til utmark vil ofte være tillatt jf. friluftsløven § 3a. Dersom det er innmark bare på én side av veien, går veien i utmark.

Friluftsløven angir også at en har lov å ri på vei og sti i utmark og på vei og sti som fører til utmark i den grad den ikke går gjennom gårdsplass eller over hustomt. Riding på veg og sti som fører til utmark er tillatt med unntak av organisert aktivitet som for eksempel felles turer i regi av rideklubber. Dette må i så tilfelle avtales med grunneier.

Kjøring med hest er å regne som kjøretøy og en må ha grunneiirtillatelse for å ferdes med hest og vogn på privat veg. Ryttere og kusker som er i tvil om hva som gjelder, bør alltid ta direkte kontakt med grunneieren og gjøre tydelige avtaler. Eierinformasjon kan finnes på [Kartverkets tjeneste "Se eiendom"](#).

I verneområder kan det være andre bestemmelser som regulerer bruk av hest.

Offentlig vei

Når du rir, kjører eller leier en hest i trafikken, regnes du og hesten som et kjøretøy. Du må derfor følge trafikkreglene på samme måte som når du kjører bil. Det er ønskelig at ferdsel langs de mest trafikkerte veiene begrenses i størst mulig grad, både av hensyn til trafikken og til hesteekvipasjen.

Det er ikke tillatt å ferdes med hest på innmark uten tillatelse fra grunneier, og forbudet gjelder året rundt, jfr. friluftsløven.

Figur 3: Ridetur med hest (Foto: Knut Valberg).

Etablering av rideanlegg, ridebaner og annet

LNFR-begrepet og hestehold

Kriterier som må være oppfylt for at tiltaket skal inngå i LNFR-formålet:

- Tiltaket er knyttet til produksjon på garden eller det behovet garden har for varer og tjenester, eller det er nødvendig i forbindelse med annen næringsvirksomhet knyttet til jordbruk, skogbruk, reindrift, yrkesfiske eller lignende.
- Virksomheten er basert på og tilpasset gardens eget ressursgrunnlag, for eksempel bruk av fôr, planter, trær, blomster, frukt, grønnsaker og andre råvarer produsert på garden samt videreforedling og/eller salg av disse.

Følgende kriterier vektlegges:

- Tiltakets virkninger for jord- og skogsdrift, reindrift eller annen primærnæring, herunder nedbygging av dyrka eller dyrkbar mark
- Tiltakets størrelse og volum i forhold til omgivelsene.
- Tiltakets virkninger for natur- og kulturlandskap, naturmangfold, friluftsliv, kulturminner, vannforvaltning, trafikk, naboer, estetikk og gardstun.

Retningslinjer for hestehold i Salten

- Om virksomheten kan innpasses i eksisterende bygninger eller om det kreves nybygg. – Om tiltaket ligger i pressområder eller fraflyttingsområder.
- Om tiltaket er i samsvar med hensynssoner og kommuneplanens mål eller strategier for utbyggingsmønster, tettstedsavgrensning, jordvern eller andre forhold.
- Tiltakets virkning når det gjelder støy, forurensning, drikkevann, visuelle eller estetiske forhold, mv.
- Om tiltaket er tenkt plassert i område utsatt for fare eller risiko, eller om tiltaket i seg selv kan utgjøre fare eller risiko.
- Om virksomheten faller inn under reglene om konsekvensutredning
- Ved søknadspliktige tiltak skal det foreligge en plan som tar hensyn til det totale arealbehovet. Luftegårder, parkeringsarealer, fôr- og strølager og gjødsellagring er permanente behov i tillegg til stallen som skal ligge på samme eiendom for å sikre hesteaktiviteten også i fremtiden. Ved søknadspliktige tiltak skal det foreligge en plan som tar hensyn til det totale arealbehovet.
- For alle tiltak vil alternative plasseringer og vurderinger sett i lys av jordlovens formulering med at drifts- og miljømessige ulemper skal unngås.

Vær oppmerksom på at de fleste tiltakene krever byggesøknad. Ta kontakt med kommunen dersom du er i tvil.

Eksempler på tiltak:

TILTAK	Inngår i LNFR-formålet	Krav om dispensasjon fra LNFR-formålet (plan- og bygningsloven)	Krav om samtykke fra jordlovens §9	Vurderingskriterier
Oppføring/utvidelse av stall til og med 9 hester	JA	NEI	JA	
Oppføring/utvidelse av stall fra og med 10 hester	NEI	JA	JA	Det må også sees på parkeringsareal og luftegårder i forbindelse med en slik utvidelse
Anlegging av utendørs ridebane	JA	NEI	JA	Gjelder anlegg som er tilpasset brukets størrelse og drift. Anlegg utover dette krever dispensasjon.
Oppføring av ridehall mindre enn 20x20m	JA	NEI	JA	

Retningslinjer for hestehold i Salten

Oppføring av ridehall større enn 20x20m	NEI	JA	JA	Ridehaller som tenkes lagt på dyrkbar eller fulldyrka jord vil vurderes strengt i hvert enkelt tilfelle.
Luftegård/paddock uten fast dekke	JA	NEI	NEI	Arealet skal fortsatt kunne drives maskinelt, skal lett kunne tilbakeføres til dyrka jord. Toppdekket skal være av lett nedbrytbare materiale og ikke være tykkere enn 5cm.
Luftegård/paddock med fast dekke	JA	NEI	JA	Arealet skal fortsatt kunne drives maskinelt, skal lett kunne tilbakeføres til dyrka jord. Toppdekket skal være av ikke-nedbrytbart materiale og være tykkere enn 5cm.
Oppføring av flyttbare stålbuehaller/plasthaller	JA	NEI	JA	Etablering av slike anlegg av midlertidig karakter (inntil 2 år) skal plasseres slik at en unngår drifts- og miljømessige ulemper for landbruksnæring.

Oppføring og utbygging av stall, rideanlegg og ridebaner

Dette må framkomme av en søknad og vil være viktig for kommunens vurderinger rundt hestehold.

Stall

- Stallen og antall hester skal være tilpasset gårdens ressursgrunnlag. Det vil si at søker må dokumentere at minimumsbehovet for luftegårder, parkeringsarealer, før- og strølager og gjødsellagring er ivarettatt i tilknytning til stallen.
- Ved søknad som omfatter utvidelse eller bygging av stall skal det foreligge en plan som viser og ivaretar det totale arealbehovet og hvordan gjødsel skal håndteres.
- Dersom naboens eiendom må benyttes som sti for hest/rytter for adkomst fra stallen til utmarka, skal det foreligge en skriftlig avtale med grunneier.

Retningslinjer for hestehold i Salten

Type tiltak:	Krav:
Luftegård	10x30m - tilpasset antall stallplasser
Parkeringsareal	Minimum 1/2 parkeringsplass pr. stallplass
Lagringskapasitet for gjødsel (8 mnd)	Det må beregnes 6600kg gjødsel per stallplass
Spredareal	2000 kvm pr. stallplass

Ridehaller

- Ridehaller skal i utgangspunktet legges på skogsmark/fjell. Normalt vil det ikke bli gitt tillatelse til oppføring av ridehall på dyrka mark. Alternative plasseringer skal være vurdert.
- En ridehall skal ha preg som et landbruksbygg og bygges i permanent konstruksjon. Plasthaller vil ikke bli godkjent som permanent tiltak. Byggets utforming og dens plassering i terrenget skal ikke virke skjemmende på kulturlandskapet.
- Dersom det gis tillatelse til en ridehall skal det også være plass til en utendørs ridebane i tilknytning til ridehallen (i tillegg til de andre fasilitetene). Parkeringsareal skal tilpasses anleggets størrelse og bruk.

Ridebaner

- Ridebaner bør legges utenfor dyrka mark. Dersom den blir godkjent lagt på dyrka mark skal arronderingen på resterende jordbruksareal ivaretas på best mulig måte.
- Hvis ridebanen blir lagt på dyrka mark skal matjorda tas bort og benyttes til jordbruksproduksjon. Planlagt bruk skal fremgå av søknaden.
- Ved tillatelse til å anlegge ridebane på dyrka mark skal det tinglyses en heftelse på gården om at ridebanen skal tilbakeføres til jordbruksareal dersom hesteaktiviteten opphører. Med hesteaktivitet menes her jevnlig bruk av banen i sommerhalvåret.

Utegang:

- Arealet skal godkjennes av kommunen på forhånd med hensyn til drenering, avrenning og lagring av gjødsel.
- Krav om skjul, minimum tre tette vegger og tak, og gi plass til alle hestene samtidig. Liggeplassen skal være tørr og bekvem.

Nyttige lenker

[Hesten som ressurs](#)

[Mattilsynet - registrering av hestehold](#)

[Søknad om tillatelse til tiltak uten ansvarsrett](#)

[Søknad om tillatelse til tiltak](#)